

A NEMZETKÖZI JOG FEJLŐDÉSE A FELSZABADULÁS ÓTA*

A II. világháború befejezése után az ENSZ megalakulásával új korszak vette kezdetét a nemzetközi jog történetében. Az ENSZ Alapokmánya azt a haladó szellemet tükrözi, s ennek megfelelő elveket és szabályokat tartalmaz, melyeket a Szovjetunió megalakulása óta képviselt, s amelyet az Unión belül tényleg is megvalósított. Ezek az elvek a szocialista gazdasági és társadalmi rend felépítményének részei s az Alapokmányban történt befoglalásuk a szocialista gazdasági és társadalmi rend lényeges térfoglalása volt a nemzetközi életben.

A béke biztosításának s az egyenlőtlen szerződések elvetésének elvét már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom proklamálta. Mindkettő az erőszak elvét hivatva kiküszöbölni az államok egymásközötti életéből. Ugyanezt a célt szolgálja a népek önrendelkezési joga, melyet Szovjetország a Nagy Októberi Forradalom után saját belső állami életében meg is valósított. A Szovjetunió 1934-ig nem volt a Nemzetek Szövetségének tagja s így nem volt lehetősége, hogy ezeket az elveket a nemzetközi élet síkján is érvényesítse. Amikor 1934-ben a tagállamok meghívása alapján a Nemzetek Szövetségének tagja lett, Litvinov — akkori külügyi népbiztos — a Közgyűlésen kijelentette, hogy ezeket a Szovjetunió által hirdetett elveket továbbra is következetesen fenntartja. Ha módjában lett volna az Egyezségokmány megalakításában résztvenni, nem fogadta volna el a mandátumok intézményét, mely ellentétben áll a népek önrendelkezési jogával s hiányolta volna azt, hogy az Egyezségokmány nem biztosította a fajok egyenlőségét a nemzetközi életben.

A II. világháború után a Szovjetunió hatalma és tekintélye rendkívül megnőtt, mindenki elismerte, hogy a fasizmust elsősorban a Vörös Hadsereg törte meg, így a Szovjetunió módjában volt azokat az elveket, melyeket megalakítása óta hirdetett, s melyeket az Unión belül és saját nemzetközi érintkezésében meg is valósított, s amelyek a marxizmus—leninizmus elméletén épültek fel, az ENSZ Alapokmányában nemcsak kifejezésre juttatni, hanem egyenesen annak alapjává és szellemévé tenni.

Az ENSZ Alapokmányában foglalt új szellemű nemzetközi jog éles ellentétben van a megelőző ún. klasszikus nemzetközi joggal; az Alapokmányt a kapitalista államok, közöttük a vezető nagyhatalmak, így az USA is elfogadták s így az valamennyi tagállamot kötelező univerzális nemzetközi joggá lett. Az ENSZ célja az Alapokmány szerint az, hogy előmozdítsa a nemzetközi békét és biztonságot és evégből hathatós együttes intézkedéseket tegyen a bé-

* Az egyetemi Aulában 1964. okt. 13-án elhangzott előadás.

két fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére. Előmozdítsa a haladást és nagyobb szabadság mellett az életfeltételek megjavítását, a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatokat fejlessze, gazdasági, kulturális és emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok mindenki részére fajra, nemre, nyelvre és vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletbentartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen.

E célok elérése érdekében a Szervezet és annak tagjai a következő elveknek megfelelően járnak el: a Szervezet valamennyi tag szuverén egyenlőségének elvén alapszik, a Szervezet összes tagjainak az Alapokmányból folyó jogokat és köteleességeket jóhiszeműen kell teljesíteniök. A Szervezet összes tagjai kötelesek nemzetközi viszályaikat békés eszközökkel és oly módon rendezni, hogy a nemzetközi béke és biztonság, valamint az igazságosság ne kerüljön veszélybe. A Szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más állam területi épsége, vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon nyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől, vagy erőszak alkalmazásától tartózkodniuk kell.

Ezek az Alapokmányban foglalt rendelkezések élesen szembenállnak a régi ún. klasszikus nemzetközi joggal, mely az államoknak háborúindítási jogot biztosított. Ezt a jogot az Egyesült Nemzetekről szóló Egyezségokmány sem szüntette meg, csak gyakorlását bizonyos előzetes eljárások lefolytatásának feltételéhez kötötte. A régi nemzetközi jog ezzel a joggal az erősebb uralmát biztosította a nemzetközi életben. Hiába voltak a nemzetközi jognak rendelkezései, ha az erősebb állam egyedül, vagy más államokkal szövetkezve a másik fél fegyveres leigázásával mentesíthette magát e szabályok megtartásának kötelezettsége alól és a háborút befejező békeszerződésben az ő egyoldalú érdekeit új nemzetközi jog statuálásával biztosíthatta. Az új szellemű nemzetközi jog a béke és biztonság fenntartását és ezen keresztül a törvényesség elvét proklamálja szemben a régi nemzetközi jogban uralkodó erőhatalom elvével.

Új elv a haladó nemzetközi jogban a *közösségi elv* is. A régi nemzetközi jog az erősebb érdekeit szolgálta, teljesen figyelmen kívül hagyva a nemzetközi közérdeket, nemcsak azt tette lehetővé, hogy az erősebb eltiporhassa a vele szemben álló gyengébb félt, hanem nem törődött az emberiség egyetemese érdekeivel sem. Teljesen hiányzott belőle a közösségi gondolat, e helyett a rideg önzést állította szabályozásának központjába.

A közösségi elv jut kifejezésre az ENSZ feladatainak meghatározásában is. Az ENSZ-nek két fő feladata van: a béke és biztonság fenntartása mellett az, hogy gazdasági, szociális, kulturális és emberbaráti feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre és vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen.

Az Alapokmány IX. fejezete szól a nemzetközi gazdasági és szociális együttműködésről. E szerint abból a célból, hogy létrejöhessenek az állandóságnak és jólétnek azok a feltételei, amelyek a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán

alapuló békés és baráti kapcsolatokhoz szükségesek, elő fogja mozdítani: a) az életszínvonal emelését, a teljes foglalkoztatást, valamint a gazdasági és szociális haladás és fejlődés feltételeit. b) a gazdasági, szociális, egészségügyi téren fennálló és ezzel kapcsolatos nemzetközi feladatok megoldását, valamint a kulturális és nevelésügyi téren az együttműködést. Az Alapokmány az ENSZ-t az egész emberiség egyetemes érdekeinek szolgálatába állítja be. Az emberiség közösségi szervezete: célkitűzése az, hogy az önrendelkezési jog alapján valamennyi nép szuverén államiságot nyerjen s tagjává legyen az ENSZ-nek. Az Alapokmány az ENSZ feladatkörét úgy állapítja meg, hogy az az államoknak nemcsak egymással való nemzetközi kapcsolataira vonatkozik, hanem együttműködést szervez az államok belső funkciói tárgyában is annak biztosítására, hogy az emberek a világ minden részén emberhez méltó életet éljenek, a jogegyenlőség ne csak elvileg legyen biztosítva, hanem az emberek tényleg egyenlő körülmények közt éljenek s azonos körülmények közt dolgozhassanak az emberiség előtt álló nagy feladatok megvalósítása érdekében. Milyen óriási különbség azzal a gondolkodással szemben, amely szükségképpeninek, szinte megváltoztathatatlanak tartja nemcsak az emberek, hanem a népek elkülönítését is parancsolókra és szolgákra.

Az új szellemű nemzetközi jog a népek jószomszédi viszonyát kívánja megteremtteni, a gyengébb népnek az erősebb által való önzetlen segítségét az elnyomás és kizsákmányolás helyett.

Milyen óriási feladat volt ezeknek a célkitűzéseknek kötelező erejű nemzetközi szerződésben való összefoglalása s még nehezebb feladat ezeknek a szabályoknak tényleges megvalósítása.

A Szovjetunió céltudatos és határozott állásfoglalásával az első feladatot sikerült az Alapokmányba foglalással megoldani, a második feladat megoldásáért folyik a küzdelem a Szovjetunió és a szocialista államok vezetése alatt a kapitalista államok visszahúzó akcióival szemben. Az első feladat sikeres megoldását az a hatalmas fölény tette lehetővé, melyhez a Szovjetunió a fasizmus eltiprása által jutott. Ezt a feladatot a szövetséges és társult nagyhatalmak őszinte és nagyobb támogatása nélkül oldotta meg. Csak Rooseveltt állt őszintén és következetesen a Szovjetunió mellett a fasizmus elleni harcban. 1942. jun. 11-én nemzetközi egyezményt írt alá a Szovjetunióval a fasiszta agresszorok elleni háborúban való együttműködésről és következetesen a szövetséges hatalmak háború utáni együttműködésének politikáját hirdette. Rooseveltt azonban 1945. áprilisában hirtelen meghalt s halála után az USA vezetésében a jobboldali reakciós erők kerültek előtérbe. Churchill, aki 1940-től kezdődőleg Nagy-Britannia miniszterelnöke volt, sohasem szűnt meg a Szovjetunió és a kommunizmus ellensége lenni. Felismerte, hogy a megelőző kormányok kapitulációs politikája miatt felkészületlen Nagy-Britanniát csak a Szovjetunióval való együttműködés mentheti meg. Ezért 1941. július 12-én egyezményt kötött a Szovjetunióval a Németország elleni háborúban való együttműködésről, majd 1942. május 26-án kormánya szoros szövetségre lépett a Szovjetunióval, tényleg azonban arra törekedett, hogy a Szovjetunió a háborúban minél előbb meggyengüljön s Németországgal egymást kölcsönösen meggyöngítve Nagy-Britannia megtarthassa hatalmi pozícióját. Ezért közel 3 éven át akadályozta a Szovjetuniót tehermentesíteni hivatott második európai front létrehozását.

A haladó elevek nemzetközi szerződésbe foglalása még nem ütközött le-
küzdhetetlen nehézségekbe, de az Alapokmány magalkotása, illetőleg az ENSZ
működésének megkezdése után azonnal jelentkeztek azok a törekvések, me-
lyek a Szovjetunió hatalmi súlyának és tekintélyének megdöntésére irányul-
tak s az USA világuralmi törekvéseit kívánták alátámasztani. 1945. aug. 6-
án az Egyesült Államok hadserege Truman elnök tudtával és hozzájárulá-
sával ledobta Hirosimára és Nagaszakira az atombombát. Erre katonai szem-
pontból már nem volt szükség, az egésznek — úgy látszik — csak az a poli-
tikai célja volt, hogy az USA katonai erejét dokumentálja. Jellemző az im-
perialista államok külpolitikájára, hogy saját ereje demonstrálása érdekében
képes volt ezrek életét és egészségét feláldozni. Ez az a tény mutatja, hogy
az imperializmus gondolatvilágának középpontjában nem az ember áll, ha-
nem az erőszak elve, saját erejének minél nagyobbarányú kifejelesztése és an-
nak dokumentálása. Az atombomba ledobása a san franciscó-i és a potsdami
konferencia után történt, minden valószínűség szerint az ott szerzett tapaszt-
alatok hatásaként.

Churchill az ENSZ Londonban tartott I. Közgyűlését követően 1946. már-
cius 5-én az amerikai Fultonban beszédet mondott s ebben felhívta a figyel-
met a Szovjetuniónak a nyugati érdekeket veszélyeztető erejére s ezzel
mintegy megtette az első lépést a hidegháború felé.

Az USA a kapitalista államokra támaszkodva az ENSZ-ben a vezetést
maga számára kívánta biztosítani. Felháborodott azon, hogy a Szovjetunió a
vétőjog segítségével meg tudja akadályozni a Biztonsági Tanácsban, mely-
nek hatáskörébe a béke fenntartására irányuló ügyek tartoznak, az ő aka-
ratának érvényesülését. Ezért minden eszközzel igyekezett elsősorban az
ENSZ-en belüli uralmát biztosítani. Ez persze csak eszköz volt a távolabbi
cél: a világuralom megszerzésére. Az ENSZ-en belüli akciókkal egyidejűleg
megkezdte a harcot a Szovjetunió s a szocialista gazdasági és társadalmi rend-
ellen az ENSZ-en kívül is: katonai és gazdasági eszközökkel, elsősorban erő-
szakkal való fenyegetéssel próbálta meg a Szovjetuniót megadásra kényszer-
íteni.

Az USA ENSZ-en belüli politikája elsősorban arra irányult, hogy meg-
akadályozza ott a Szovjetunió pozíciójának további erősödését. Igyekezett
megakadályozni, hogy az ENSZ-nek további szocialista államok legyenek tag-
jaivá. A tagok felvétele a Közgyűlés által a Biztonsági Tanács ajánlása alap-
ján történik s így a vétőjog gyakorlásával bármely állandó tag megakadá-
lyozhatja a felvételt. Az USA következetesen megakadályozta vétőjogával a
szocialista államok felvételét. A Szovjetunió kijelentette, hogy minden állam
csatlakozhatik az ENSZ-hez, mely az Alapokmányban meghatározott felté-
teleknek megfelel. Maga részéről szívesen támogatja a Biztonsági Tanácsban
új tagok felvételét, hiszen a cél az ENSZ egyetemességének minél teljesebb
biztosítása, viszont új tagok felvételéhez csak akkor járul hozzá, ha a csat-
lakozás lehetősége a szocialista államok számára is biztosított. Ezért 1955-
ig nem volt új tagfelvételt az ENSZ-ben attól a 9 államtól eltekintve, amelyek-
nél a felvételnek a Szovjetunió és az USA közti ellentét szempontjából
nem volt politikai jelentősége. 1955-ben az USA kénytelen volt feladni addig
követett taktikáját s megegyezés jött létre, hogy a felvételt kérő valamennyi
18 állam megkapja a Biztonsági Tanácsban a szükséges ajánlást.

A Biztonsági Tanácsban azonban a megállapodás ellenére — kérdés, hogy saját kezdeményezésére-e — a Kínát képviselő Csang Kai-sek-delegátus a Mongol Népköztársaság felvétele ellen szavazott. Úgy látszott, ezzel a megállapodás perfektuálása megghiúsult. Ismét a Szovjetunió rugalmas politikája mentette meg a helyzetet. Indítványozta, mivel a Mongol Népköztársaság felvétele megghiúsult, tekintsenek el pillanatnyilag Japán felvételétől is. Így csak 16 állam nyert felvételt. Az új tagok közt volt a Magyar Népköztársaság is, mely 1955. dec. 14-én 49 igen szavazattal 2 nem szavazat ellen, 5 tartózkodás mellett lett az ENSZ tagjává.

Ugyanezt a célt szolgálta az is, hogy az USA mereven elzárkózott az elől, hogy Kínát az ENSZ-ben a Kínai Népköztársaság delegátusa képviselje.

Az USA célja elérése érdekében hatásköri módosításokat is kezdeményezett az ENSZ-ben. Mivel a Közgyűlésben a nagyhatalmakat vétőjog nem illeti meg és az USA-nak a Közgyűlésen biztos többsége volt, a Szovjetunió ellenállásának megghiúsítása érdekében a béke és biztonság ügyében való határozathozatal jogát a Közgyűlés hatáskörébe kívánta áttenni. 1947-ben a Közgyűlés hozott is egy ideiglenes bizottság megszervezéséről határozatot azzal a megbízással, hogy a II. és III. Közgyűlés közti időben döntsön a béke és biztonság ügyét érintő minden kérdésben, ha a határozathozatal a Biztonsági Tanácsban megghiúsul. Később a bizottság hatáskörét bizonytalan időre meghosszabbították. E határozat ellentétben állt az Alapokmánnyal, annak megváltoztatását jelentette a vonatkozó eljárási szabályok figyelmen kívül hagyásával. Az akció azonban nem vezetett eredményre, mert az ideiglenes bizottság határozatait a tagállamok nem voltak kötelesek végrehajtani, a végrehajtás kötelessége csak a Biztonsági Tanács határozataira vonatkozik s így az ideiglenes bizottság nem volt alkalmas az USA világuralmi törekvéseinek megvalósítására.

Az USA-nak a Szovjetunió és a népi demokráciák elleni politikája nyilvánult meg azokban a támadásokban is, melyeket az USA a Magyar Népköztársaság ellen indított. Ezeket a támadásokat (Mindszenty-ügy, Maort- és Standard-ügy, az amerikai kémrepülőgép lelövése Pápán, az 1956-i ellenforradalom mellé állás) igyekezett jogi vádak formájába öltöztetni, de azok nem voltak nemzetközi jogilag megalapozottak s amagyar kormány szovjet támogatással folytatott következetes és határozott politikájának eredményeként az USA-ra nézve valamennyi kudarcra végződött.

Mindszenty bíboros, esztergomi érsek ellen 1948 végén büntető eljárás indult a demokratikus államrend és köztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése, hűtlenség és külföldi fizetési eszközökkel való üzérkedés miatt. Szabályszerű eljárás után az illetékes magyar bíróság Mindszenty bíborost életfogytiglani fegyházra ítélte. Az ENSZ Közgyűlés 1949. április 12-én, mikor a Mindszenty-perben hozott ítélet még nem is volt jogerős, napirendre tűzte a magyar és bolgár egyházi személyek pereinek kérdését. Az ügy Bolívia és Ausztrália együttes javaslataként került napirendre, mint az emberi jogok és alapvető szabadságok megsértése. Új fordulatot adott az ügynek az Egyesült Királyság és az USA fellépése, mely államok nem általában az emberi jogok megsértésével vádolták Magyarországot, hanem azaz, hogy nem tesz eleget bizonyos a békeszerződésből eredő kötelezettségeinek: megsérti az emberi jogokra vonatkozó 2. cikk rendelkezéseit, s nem tesz eleget annak a kötelezettségének, hogy a békeszerződés végrehajtása során felmerült vitás kérdések eldöntésére hivatott nemzetközi bizottság magyar

tagját kinevezze. A két nagyhatalom fellépésének az volt a magyarázata, hogy az ügyet úgy kívánták kezelni, mint a magyar békeszerződés értelmezésének kérdését. A békeszerződés szerint az értelmezés és végrehajtás körüli vitát a Szovjetunió, az Egyesült Királyság és az USA budapesti diplomáciai képviselőinek vezetői elé kell terjeszteni. Ha a három képviselővezető a kérdést két hónapon belül nem dönti el, olyan eljárás nyer alkalmazást, mely a magyar állam szuverén egyenlőségének teljesen megfelel, ti. az ügy bármely fél kérésére bizottság elé kerül, mely mindkét fél egy képviselőjéből s az általuk közös megegyezéssel harmadik ország állampolgárai sorából választott harmadik tagból áll. Ha a harmadik tagra vonatkozólag a két fél közt a megegyezés egy hónapon belül nem következne be, a kijelölésre bármely fél az ENSZ főtitkárát kérheti fel. A Szovjetunió az eljárásban való részvételt nem vállalta, mert az ügy megállapítása szerint Magyarország belső joghatóságába tartozik, ezért a két nyugati nagyhatalom felkérte Magyarországot a vita eldöntésére hivatott választott bíróság magyar tagjának kijelölésére. Magyarország azonban ennek a felhívásnak nem tett eleget.

A Közgyűlés 1949. október 22-én elhatározta, hogy a Nemzetközi Bírósághoz fordul véleményért a magyar, a bolgár és a román békeszerződés értelmezését illetően. Magyarország, amely az egész eljárást a belügyeibe való jogtalan beavatkozásnak minősítette, visszautasította a bírói eljárásban való részvételt s így a Nemzetközi Bíróság az ő közreműködése nélkül adott 1950. március 30-án véleményt. E vélemény szerint Magyarország köteles a vita eldöntésére hivatott bizottság magyar tagját kijelölni.

Mivel Magyarország a bizottsági tagot az előírt 30 nap alatt nem jelölte ki, a Bíróság július 18-án véleményt nyilvánított arra nézve is, hogy az ENSZ Főtitkár jogosult-e a másik fél kérelmére kijelölni a bizottság harmadik tagját, s hogy az ily módon — tehát Magyarország részvétele nélkül — megalakult kéttagú bizottság jogosult-e arra, hogy végérvényes és kötelező határozatot hozzon? A Főtitkárt a harmadik tag kijelölésének joga csak akkor illeti meg, ha a két érdekelt állam által kinevezett bizottsági tagok egy hónapon belül nem tudnak megegyezni a harmadik tag személyére nézve. A kérdés tehát nyilvánvalóan nem volt vitás. A Bíróság erre a kérdésre nemmel felelt. Az imperialista államok törekvése tehát kudarcba fulladt, nem sikerült akarataikat Magyarországra kényszeríteni. A jog diadalmaskodott az imperialista államok jogsértő elképzelései felett.

Biztosítani tudta Magyarország állami szuverenitását az imperialista államoknak azzal a törekvésével szemben is, amely Magyarország gazdasági erejét akarta aláásni az amerikai befolyás alatt álló vállalatoknál, a MAORT-nál (Magyar—Amerikai Olajipari RT) s a budapesti Standard-gyárban megszervezett kémkedés és szabotázscelemekények útján.

1951. november 19-én egy amerikai szállítógépet Magyarország területén leszállásra kényszerítettek. A gép Románia felől repült be az ország területébe s a Dunántúlra abba az övezetébe ért, ahol a békeszerződés 22. cikke alapján szovjet légierő állomásozott. A repülőgépet a pápai repülőtéren szovjet vadászgépek leszállásra kényszerítették s átadták a magyar hatóságoknak. A repülőgép átkutatásánál olyan tárgyakat találtak, amelyek kétségtelenné tették a repülőgépnek azt a rendeltetését, hogy az amerikai felderítőszolgálat érdekében kémeket és diverzánsokat dobjon le és lásson el.

Az USA budapesti követsége a magyar kormány erőyes tiltakozó jegyzékére december 6-án válaszolt. Sajnálkozását fejezte ki a történetek felett, de ugyanakkor azt állította, hogy a kérdéses gép tévedésből repült Magyarországra, hogy a határkérdésben bűnös személyeket vonják felelősségre. A letartóztatott amerikai katonai személyeket a magyar bíróság elé állították, mely őket egyenként 30 000 dollár pénzbüntetésre, illetőleg alternative hárcm hónapi börtönre ítélte. A bíróság egyidejűleg elrendelte a repülőgépnek és rakományának elkobzását. Az amerikai kormány tiltakozásának kifejezése mellett budapesti követsége útján a kiszabott pénzbüntetést december 28-án kifizette, mire a magyar kormány a bíróság döntésének megfelelően a négy amerikai repülőt ugyanezen a napon kitoloncolta az ország területéről.

Az USA kormánya egy és $\frac{1}{4}$ év múlva 1953. március 17-én újabb jegyzéket intézett ebben az ügyben a szovjet és a magyar kormányhoz. A magyar kormánytól kártérítést kért az elkobzott repülőgépért, annak rakományaért, valamint a letartóztatás folytán előállott károkért, kérte egyszersmind a kifizetett pénzbüntetés visszafizetését. A szovjet kormány kijelentette, hogy az USA jegyzéke minden alapot nélkülöz, a magyar kormány pedig azt, hogy az ügyet lezártak tekintti. Erre az USA az ügyet a Nemzetközi Bíróság elé vitte s kérte az eljárás megindítását a Szovjetunió és Magyarország ellen. A Bíróság a két érdekelt állammal közölte a beadványt, majd azzal az indoklással, hogy azok nem hajlandók elismerni a Bíróság hatáskörét, elrendelte az USA beadványának törlését. Az Egyesült Államok jogellenes beavatkozási kísérlete tehát ebben az esetben is kudarccal végződött.

Élénk emlékezetünkben él, hogy az imperialista államok az ENSZ útján milyen durván avatkoztak be Magyarország belügyeibe az 1956-i ellenforradalommal kapcsolatban. Az Alapokmány 2. cikkének 7. pontja értelmében: „A jelen Alapokmány egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel az Egyesült Nemzeteket arra, hogy olyan ügyekbe avatkozzanak, amelyek lényegileg valamely állam belső joghatósága körébe tartoznak...” Nem vitás, hogy a magyarországi ellenforradalmi lázadás leverése Magyarország belső joghatósága körébe tartozó ügy volt. Ennek dacára a Közgyűlés 1957. január 10-i ülésén kiküldött egy 5 tagú vizsgálóbizottságot s felkérte a Szovjetunió és Magyarország kormányát, hogy működjék össze minden tekintetben ezzel a bizottsággal és különösen hatalmazza fel azt és annak személyzetét, hogy magyar területre léphessenek és ott szabadon mozoghassanak. A szovjet és magyar kormány a bizottság kiküldését jogellenesnek minősítette s az azzal való együttműködést visszautasította. A bizottság ennek dacára New-Yorkban, Genfben, Rómában, Bécsben és Londonban tanúkihallgatásokat fogantatott s jelentést terjesztett a Közgyűlés elé. A Közgyűlés 1957. szeptemberi ülésében a bizottság jelentését magáévá tette. Egyben felkérte Wan Waithayakon herceget, a Közgyűlés XI. ülésszakának elnökét, hogy mint a Közgyűlés képviselője a bizottság konklúzióinak figyelembevételével tegyen általa megfelelőnek ítélt lépéseket a Közgyűlés korábbi határozataiban körvonalazott célok megvalósítása érdekében. A Közgyűlés 1957. december 14-i ülésén foglalkozott Wan herceg bejelentésével, mely szerint még nem sikerült tárgyalásokat kezdenie.

A Közgyűlés XIII. ülésszaka 1958. december 11-i és 12-i ülésén foglalkozott újból a kérdéssel. Ez alkalommal a XII. Közgyűlés elnökét, Sir Leslie Munro-t

jelölte ki, hogy mint az ENSZ képviselője tegyen jelentést a Magyarországra vonatkozó közgyűlési határozatok alkalmazására vonatkozó tényekről. Magyarország képviselője kijelentette, hogy a magyarországi helyzet nem vet fel semminemű problémát, amely bárminő nemzetközi szervezet hatáskörébe tartoznék. Sir Munro 1959. nyarán nyilatkozatot tett közzé, mely szerint sem a Szovjet, sem a magyar kormány nem tette lehetővé, hogy megbízásának eleget tehessen azzal az indoklással, hogy a közgyűlési határozat jogellenes, mert jogtalan beavatkozást jelent Magyarország belügyeibe.

Az ún. magyar-ügy a Közgyűlés 1959-ben tartott XIV. ülésszakának napirendjén eredetileg nem szerepelt. Utólag azonban az USA javasolta Munro jelentésének napirendre tűzését. Ennek elfogadása után az USA 23 más állammal együtt terjesztett elő javaslatot. E szerint a Közgyűlés sajnálja, hogy a Szovjetunió és a jelenlegi magyar rezsim továbbra is figyelmen kívül hagyja a Közgyűlésnek a magyar helyzetre vonatkozó határozatait, felhívta őket, hogy az ENSZ-nek a magyar ügyben kiküldött képviselőjével működjenek együtt s felkérte az ENSZ kiküldött képviselőjét, hogy folytassa erőfeszítéseit.

Ez a határozat — úgy látszik — az ún. magyar-ügynek olyan lezárását óhajtott biztosítani, ami lehetőség szerint leplezi azt a kudarcot, amelyet az ENSZ ebben a kérdésben is elszenvedett.

Mint említettem, az USA az ENSZ-en kívül is indított akciót a Szovjetunió és a szocialista gazdasági és társadalmi rendszert követő államok ellen. Ez az akció a hidegháború elnevezés alatt ismeretes. A hidegháborúban a kapitalista államok közös szervezeteik útján igyekeznek az USA hatalmának növelésére, a Szovjetunió és a szocialista gazdasági és társadalmi rendszer gyengítésére, illetőleg megdöntésére. A hidegháborút Jessupp amerikai nemzetközi jogász úgy igyekszik beállítani, mint az államok egymásközötti kapcsolatainak a béke és a háború közti harmadik alakját; e szerint a teoria szerint a hidegháború — amint ez tagadhatatlan is — nem a békés egymás mellett élésnek az állapota, de Jessupp szerint nem is háború a szó nemzetközi jogi értelmében, hanem a kettő közötti olyan átmeneti állapot, amelyre nem alkalmazhatók az ENSZ Alapokmányában az erőszak alkalmazását és az erőszakkal való fenyegetést tiltó rendelkezések. Jessupp elmélete semmiképpen sem fogadható el. Bizonyos, hogy a hidegháború az erőszakkal való fenyegetés állapota, mely ha ezt az imperialista államok érdeke úgy kívánja, az erőszak alkalmazásának eszköze lesz. Vitathatatlanul beleütközik az Alapokmánynak az erőszak eltiltását tartalmazó rendelkezésébe, kétségkívül nemzetközi jogellenes magatartás. Ez azonban nem tartotta vissza az imperialista államokat a hidegháborútól, attól, hogy létrehozzák az európai, illetőleg észak-atlanti államoknak a Szovjetunió, illetőleg a szocialista gazdasági és társadalmi rendszerű államok ellen irányuló szövetségeit. Ez a szövetség három különböző, de ugyanannak a célnak a szolgálatában álló szervezetből áll: 1. az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet, 2. az Északatlanti Szövetség, 3. az Európai Tanács.

1. Az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (Marshall-terv) Marshall az USA akkori külügyminisztere 1947. június 3-án a Harvard egyetemen tartott előadásában kijelentette, hogy az USA mindaddig nem mehet tovább Európa újjáépítésének munkájában, míg az európai államok nem jutnak megegyezésre kívánságaikat és hozzájárulásait illetően.

E bejelentés alapján Nagy-Britannia és Franciaország meghívására 16 európai állam Párizsban 1947 nyarán konferenciát tartott a közös európai újjáépítési programról. E tárgyalások eredménye lett az 1948. április 16-i egyezmény. Az USA a szerződésnél nem aláíró fél, az ő közreműködése azon a törvényen alapszik, melyet az idegen államok részére nyújtandó segítség tárgyában hozott. (Foreign Assistance Act of 1948). Ez a törvény saját szavai szerint abból a célból alkottatott, hogy „a világbéke, az általános jólét, az USA nemzeti érdeke, külpolitikája előmozdítottak olyan gazdasági, pénzügyi és egyéb intézkedések által, melyek szükségesek külföldön azoknak a feltételeknek a betartásához, melyek között a szabad intézmények megmaradhatnak s az USA erejének és stabilitásának fennmaradása biztosítható” a Marshall-segély tehát bevallottan az USA imperialista céljait van hivatva szolgálni. Ez az egyezmény az európai államok gazdasági együttműködését szervezi meg az USA irányítása és anyagi támogatása mellett. Az USA az érdekelt európai államoknak különböző összegű segélyeket folyósít a neki nyújtandó ellenszolgáltatás fejében.

Az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet helyére az 1960. dec. 11. szerződéssel a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet lépett az USA elhatározása alapján, hogy a feladatokat a NATO mintájára ne európai, hanem atlanti szervezet igyekezzék megvalósítani.

2. Az Északatlanti Szövetség kifejezetten katonai szervezet, Washingtonban 1949. április 4-én írták alá. E pactumban a felek arra kötelezték magukat, hogy egymásközötti vitáikat békés eszközökkel intézik el. Kötelezettséget vállaltak továbbmenően arra, hogy külön-külön vagy együttesen is saját eszközeik kiépítésével és kölcsönös segítségnyújtással kollektív vagy egyéni ellenállóképességüket egy fegyveres támadással szemben állandóan fenntartják és fejlesztik. Ha az egyik tagállam nézete szerint a felek valamelyikének területi épségét, politikai függetlenségét, vagy biztonságát veszély fenyegeti, a felek tanácskozássra jönnek össze. Ha az észak-atlanti területen a felek valamelyikét fegyveres támadás éri, a többiek önmagukban és a többiekkel egyetértésben megkezdik a szükséges intézkedéseket, beleértve a fegyveres erő alkalmazását is az észak-atlanti terület biztonságának helyreállítása céljából. A felek egyike elleninek minősül az a támadás, amely őket Európában, Franciaország algériai departmanjaiban, az általuk megszállva tartott európai területeken, vagy az ebben a területben tartózkodó hajóik vagy repülőgépeik ellen irányulva éri.

Az északatlanti pactumot az érdekelt államok olyan regionális egyezményként szeretik beállítani, mely az ENSZ Alapokmányával összhangban van. A valóságban azonban az Északatlanti Szövetség az Alapokmánnyal élesen szembenálló támadó szervezet, mely az északatlanti államok erőit egységes vezetés alatt foglalja össze a Szovjetunió, illetőleg a szocialista gazdasági és társadalmi rend ellen. A Szövetség maga állapítja meg, hogy történt-e a konkrét esetben agresszió, így a tények neki megfelelő beállításával, vagy éppen provokációval bármikor elhatározhatja a fegyveres akciót. Az Északatlanti Szövetség nemcsak atlanti államokat ölel fel. Így tagja Olaszország, mely földközi-tengeri állam, s tagja Törökország és Görögország is, melyek távol fekszenek az Atlanti Óceántól. Az Északatlanti Szövetség külügy- és hadügyminisztereinek 1950. december 18-án hozott határozata kimondotta, hogy a tagállamok fegyveres kötelekeit egységes parancsnokság alatt közös

haderőben tömörítik, s hogy a Német Szövetséges Köztársaság részt vesz a közös haderőben.

3. A harmadik szervezet az Európa Tanács. Az idevonatkozó egyezmény 1949. május 5-én kelt. Ez egyezmény szerint az Európa Tanács célja, hogy szoros együttműködést hozzon létre azoknak az elveknek és eszméknek előmozdítására, melyek közös örökségük. A Tanács székhelye Straszbург, legfontosabb szerve egy miniszteri bizottság, melynek tagjai a tagállamok külügy-miniszterei, vagy helyetteseik. Egy további szerve a Tanácskozó Közgyűlés, mely megtárgyalja a Tanács hatáskörébe tartozó kérdéseket, állásfoglalását ajánlás formájában a miniszteri bizottság elé terjeszti. A Közgyűlés a tagállamok képviselőiből áll, akik az illető állam által megállapított módon jelöl-
tetnek ki. Az egyes államok népességük arányában vannak képviselve. A tagok száma 87. Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország 18—18 taggal rendelkezik, míg Dánia, Írország és Norvégia csak 4—4-gyel. A miniszteri bizottság 1950-ben a Német Szövetséges Köztársaságot nem teljes jogú tagként felvette.

Az Északatlanti Szövetség (NATO) mintájára az USA kezdeményezésére további szövetségek jöttek létre, melyeknek célja, hogy a Szovjetunió, illetőleg a szocialista államok területét körülfogják. 1954-ben létrejött a Távolkeleti Védelmi Szövetség (SEATO), melynek tagjai az USA, Ausztrália, Újzéländ, Nagy-Britannia, a Fülöp-Szigetek, Thaiföld és Pakisztán, s mely az egyezmény szavai szerint a békét van hivatva biztosítani, de a valóságban a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság elleni támadás céljának szervezete.

1955-ben kötötték meg Közel-Keleten azt a további szerződést, mely eredetileg Bagdadi Paktum elnevezés alatt szerepelt. Ezt a paktumot eredetileg Törökország és Irak kötötte, de aztán Nagy-Britannia, Pakisztán és Irán is csatlakozott hozzá. 1958-ban az iraki nép fellázadt királya és kormánya ellen s uralmát megdöntve köztársasággá alakult, ez a köztársaság kilépett a paktumból. A szövetség ezért kénytelen volt székhelyét Bagdadból Ankarába helyezni át, új elnevezése CENTO. Az USA formálisan nem tagja a szövetségnek, de annak működésére erős befolyást gyakorol.

A három katonai szövetség összefüggő láncolatot alkot, Törökország tagja a NATO-nak és CENTO-nak is, viszont Pakisztán egyaránt tagja a CENTO-nak és a SEATO-nak. Keletet és Nyugatot az USA kezdeményezésére egy nemzetközi határ választja el egymástól. A három említett katonai szövetség ennek a határnak alkotórésze. A határ azonban keleti vonalon továbbterjed és egészen Szibéria északkeleti határáig húzódik. Felöleli a NATO és CENTO és a SEATO államokon kívül a Kínai Népköztársaság területével szemben Tajwan szigetét, Dél-Koreát és Japánt. Országokat vág ketté, így Németországot, Vietnámot és Koreát. A nemzetközi határon túl fekvő területeken át az imperialista államok igyekeznek közelebbjutni a szocialista államok területéhez, hogy könnyebben alkalmazhassanak ellenük fegyveres erőszakot, illetőleg az erőszakkal még jobban fenyegethessék őket.

Amerikai elgondolás az is, hogy az európai államok között bizonyos integrációra van szükség, hogy a Szovjetunió és a szocialista államokkal szemben megfelelő erőt képviseljenek. Ennek az elgondolásnak eredményeként 6 európai állam: Franciaország, Olaszország, a Német Szövetséges Köztársaság és az ún. Benelux-államok (Belgium, Hollandia és Luxemburg) szűkebb körű európai közösségeket is kialakítottak. 1951. április 18-án aláírták Párizsban az Euró-

pai Szén- és Acélközösségről szóló szerződést. (Schumann-terv) melynek értelmében a tagállamok lemondtak a szén és acél termelését és értékesítését érintő kérdések rendezésére vonatkozó minden jogukról, s azt egy „nemzetfeletti” főhatóságra ruházta át. Mivel a szén és az acél a termelés legfontosabb nyersanyaga, az azokkal való rendelkezés lényegileg az egész gazdasági élet irányítását jelenti. A hat állam tehát lemondott gazdasági élete intézéséről s mivel a gazdaság az egész állami élet alapja, az önálló nemzeti politikáról is.

1952. június 27-én a kis-európát alkotó 6 állam újabb egyezményt írt alá. Ez az egyezmény az „Európai Védelmi Közösség (Pleven-terv) melyben az államok lemondtak az önálló haderőről, külön katonaságot csak bizonyos belső célok érdekében tarthatnak. A közös véderő feletti intézkedés jogát a Szén- és Acélközösség főhatóságának analógiájára megszervezett komisszáriátusra ruházták. Hadseregeik egy európai hadseregbe integrálódtak. Az európai védelmi közösségről szóló egyezményt azonban a francia parlament nem ratifikálta, — nehezen is lett volna elképzelhető a jelenlegi viszonyok között, hogy egy „nagyhatalomnak” önálló hadereje ne legyen — így ez a szervezet nem lépett életbe.

A harmadik szervezet, mely a kis-európa államait összeköti, az *Európai Gazdasági Közösség* (Közös Piac) mely Rómában 1957. március 25-én alakult meg s működését 1959. január 1-én kezdte meg. E szervezetben belül az érdekelt államok fokozatosan leépítik egymásközt a vámokat és külkereskedelmüket közös rendelkezésekkel szabályozzák. A fejlődés iránya a hat állam közötti teljes integráció irányába mutat.

A kapitalista államoknak vezetése alatt működő szervezetek támadó politikájának ellensúlyozására a szocialista államok is alkottak egymásközi szervezeteket. Ezeknek a célja védekezés a velük szemben megalkotott támadó jellegű szervezetekkel szemben. Így nemzetközi jogi jellegük egészen más, mint azoké. Mint a védekezés eszközei teljes összhangban vannak az Alapokmány rendelkezéseivel. Az európai szocialista államoknak két ilyen regionális jellegű speciális hatáskörű szervezete van: 1. a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) 2. a Varsói Szerződés által életrehívott szervezet. A KGST 1949 februárjában alakult meg. A tagállamok megállapodtak abban, hogy lehetővé teszik a gyártásra vonatkozó tudományos és műszaki ismeretek és tapasztalatok rendszeres kicserélését. 1954-ben a Tanács elhatározta a tagállamok népgazdasági terveinek összehangolását, a szervezet mindegyik állam részére kijelöli azokat a szakosított termelési ágakat, amelyek adottságaiknak leginkább megfelelnek. A Tanács 1959. december 14-én Szófiában tartott ülésén megalkotta a szervezet Alapokmányát. E szerint a KGST valamennyi tagállam szuverénitásának elvén nyugszik. Szerve a közgyűlés, a tagállamok tanácsképviselői értekezlete, az állandó bizottságok és a titkárság. A közgyűlés az összes tagállamok küldötteiből áll, kiket kormányaik jelölnek ki, rendes ülésszakot évenként kétszer tart a tagállamok fővárosaiban felváltva. A tagállamok tanácsképviselői értekezlete azok egy-egy képviselőjéből áll, a szükséghez képest tartja üléseit, programokat dolgoz ki a közgyűlés számára, és biztosítja az ott hozott határozatok végrehajtását. Az állandó bizottságokat abból a célból szervezték meg, hogy az egyes népgazdasági ágak területén folytatott tanulmányok alapján biztosíták mind gazdasági, mind a tudományos-műszaki téren a sokoldalú együttműködést. Az adminisztratív munka elvégzéséről a titkárság gondoskodik, melynek élén a közgyűlés által

választott titkár áll, akit teendőinek végzésében két helyettes és a tagállamok által delegált munkatársak segítenek. A titkárság személyzete nemzetközi tisztviselői minőségben végzi munkáját. A titkárság székhelye Moszkva. A tagállamok szuverénitásának és függetlenségének biztosítása, hogy bármely tagállam kiléphet a szervezetből, a kilépés a bejelentéstől számított 6 hónap elteltével válik hatályossá.

A Szovjetunió 1954. november 13-án az imperialista államok által megvalósított német felfegyverzés megakadályozására a Csehszlovák és Lengyel kormánnyal egyetértésben jegyzéket intézett valamennyi európai állam kormányához, amennyiben felhívta ezek figyelmét, milyen végzetes következménye lehet az agresszív katonai szövetségek alapításának. Hangsúlyozta, hogy előállt egy olyan európai biztonsági rendszer megalkotásának szükségessége, melyben valamennyi európai állam társadalmi és politikai berendezkedésével való tekintet nélkül részt venne. Javasolta, hogy e biztonsági szervezet létesítésének megvizsgálása céljából 1954. november 29-én jöjjenek össze az államok meghatalmazottai Moszkvában, vagy Párizsban. Az imperialista államok azonban elutasították az értekezleten való részvételt. Így a kitűzött napon a Szovjetunió, Albánia, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Német Demokratikus Köztársaság, Románia, Bulgária megbízottai és a Kínai Népköztársaság megfigyelői tartottak Moszkvában értekezletet. A megbízottak közös nyilatkozatukban kijelentették, hogy a Német Szövetségi Köztársaság felfegyverzése és a demokratikus államok ellen irányuló támadó célzatú szervezetbe történő bevonása miatt saját biztonságuk s az európai béke megővése érdekében hathatós intézkedéseket fognak tenni. Az aláíró államok küldöttjei 1955. május 14-én újból értekezletet tartottak Varsóban és valamennyiük részvételével barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződést kötöttek. E szerződésben kollektív fellépésre kötelezték magukat arra az esetre, ha valamelyik tagállamot fegyveres támadás éri Európában. A szerződést nyílt szerződésnek nyilvánították: társadalmi- és államrendszerére tekintet nélkül csatlakozhat ahhoz a tagállamok beleegyezésével más állam is, amely kész a szerződésben való részvétellel a béke és a biztonság fennállását elősegíteni.

A szerződés védelmi jellegét világosan mutatja az a rendelkezése is, hogy ha létrejött az európai kollektív biztonsági rendszer, — melynek létrehozására a szerződő felek állandóan törekedni fognak — a Varsói Szerződés az erre irányuló szerződés hatálybalépésének napján érvényét veszíti. A Varsói Szerződés védelmi jellegét világosan mutatja a szerződő feleknek az az állandó napirenden tartott és hangsúlyozott javaslata is, hogy a NATO és a Varsói Szerződés tagállamai kössenek egymással meg nem támadási szerződést. A NATO tagállamai ezt a javaslatot következetesen és határozottan elutasítják.

A NATO, a CENTO és a SEATO legalább egyenlőre az erőszakkal való fenyegetés eszközei, eddig még nem került sor rólukról erőszak alkalmazására. Van azonban két terület, amelyeken az USA túlmént a fenyegetésen. Az egyik terület Korea, a másik Vietnam. Korea a II. világháború alatt japán megszállás alá került. Az Egyesült Nemzetek megállapodása alapján Észak-Koreát szovjet, Dél-Koreát angol csapatok szállták meg. A két országgrész képviselőinek együttes ülése 1948. április 23-án felhívást intézett a megszálló államokhoz s hivatkozva arra, hogy a koreai nép képes egyedül külföldi kormány beavatkozása nélkül is megalkotni egységes demokratikus kormányát,

kérték, adják meg a koreai népnek azt a jogot, hogy maga döntsön saját belső ügyeiről. A Szovjetunió ennek alapján kivonta csapatait Észak-Koreából, az USA azonban továbbra is megszállva tartotta Dél-Koreát s ott az ország egységének megbontásával bábkormányt alakított és elkezdte a belföldiek hadseregének megszervezését. 1950. június 25-én a dél-koreai csapatok átlépték a két zónát elválasztó határt, betörték Észak-Koreába, mire a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kormánya parancsot adott saját csapatainak a védekezésre. A fegyveres összeütközés megtörtént. A Biztonsági Tanács ugyanezen a napon összeült és az amerikai küldött javaslatára a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság meghallgatása nélkül a Szovjetunió távollétében Észak-Koreát támadónak nyilvánította s felhívta, hogy azonnal vonja vissza csapatait. Truman, az USA akkori elnöke pedig parancsot adott az amerikai tengerészeti és légierőknek, hogy csatlakozzanak a dél-koreai hadsereghez. Június 27-én ugyancsak a Szovjetunió távollétében újabb amerikai javaslatra hét szavazattal a Biztonsági Tanács felhívta az ENSZ tagállamait, hogy fegyveres erővel állítsák vissza a békés állapotot, vagyis hadsereggel segítsék a támadó Dél-Koreát. Majd 1951. január 21-én az amerikai főmegbízott a közgyűlés politikai bizottságában azt javasolta, hogy nyilvánítsák Kínát agresszornak, mert a koreai háborúban kínai önkéntesek is részt vesznek. A közgyűlés a Szovjetunió tiltakozása dacára az USA nyomása alatt Kínát is támadónak nyilvánította és felhívta a tagállamokat, adjanak meg minden segítséget ellene.

A Szovjetunió képviselője azért nem volt jelen a Biztonsági Tanácsnak azon az ülésén, mely Észak-Koreát agresszornak nyilvánította, mert arra az álláspontra helyezkedett, hogy mindaddig, amíg a Kínai Népköztársaság kormánya nem foglalhatja el az őt megillető helyet az ENSZ-ben, a Biztonsági Tanács ülésein nem vesz részt. A Koreában létrehozott állapot változatlanul fennmaradt annak dacára, hogy a Szovjetunió időközben megjelent a Biztonsági Tanács ülésén és tiltakozását jelentette be a Koreában jogellenesen statuált állapottal szemben, Dél-Korea jelenleg is az USA irányítása alatt áll és az ő politikai célkitűzéseit támogatja.

Vietnam a II. világháborút megelőzőleg francia gyarmat volt. A II. világháború alatt japán megszállás alá került. A Ho-Si-Min vezetése alatt álló felszabadító mozgalom a II. világháború idején nagyobb erőre kapott s a vietnami függetlenségi vita megfosztotta trónjától Aménam-Ni császárt és kikiáltotta a Vietnami Köztársaságot. A franciák azzal igyekeztek régi gazdasági hatalmukat visszaszerezni, hogy a Francia Unió keretében önállóságot adtak Vietnamnak. A vietnamiak a befolyás megszüntetését követelték, mire a franciák megindították az évekig tartó gyarmati háborút. A franciák sorozatos veszteségei után 1954-ben a nagyhatalmak genfi értekezletükön fegyverszünetet hoztak létre s az országot a 17. szélességi kör mentén húzott határral ideiglenesen kettéosztották. Kimondták, hogy a végleges helyzetről 1956-ig népszavazás dönt. Ezt azonban Dél-Vietnamban az amerikai befolyás mindaddig megghiúsította, Dél-Vietnam az USA keleti agressziójának támaszpontjává vált. Ellene 1961. óta a Nemzeti Felszabadítási Front partizánharcot folytat s a lakosság támogatásával az amerikai katonai egységek ellen egyre növekvő sikerrel harcol.

Az USA mikor látta, hogy világuralmi törekvéseit sem az ENSZ-en belül, sem az ENSZ-en kívül nem tudja könnyen megvalósítani, elhatározta,

hogy legalább formailag felhagy a Szovjetunió és a szocialista államok ellen folytatott ellenséges külpolitikájával és keresni fogja az enyhülés útját. A Szovjetunió a maga részéről szívesen nyújtott kezecskét ennek a politikának a kialakulásához. A Szovjetunió minisztertanácsa elnökének diplomáciai akciói eredményezték azt, hogy a négy nagyhatalom külügyminisztere 1959. május 1-én értekezletre ült össze és itt elhatározták, egy csúcsertekezlet tartását, melynek időpontjául 1960. május 16-át tűzték ki. A beállott enyhülés jegyében az Egyesült Államok elnöke látogatásra hívta meg Hruscsovot, aki a meghívásnak eleget tett s megjelent az Egyesült Nemzetek 1959-ben tartott közgyűlésén is.

A Hruscsov–Eisenhower-találkozó ennek az enyhülésnek kétségtelen jele volt. A Camp-Davidben lefolytatott tárgyalások befejezése után szeptember 26-án nyilatkozatot adtak ki. A közös nyilatkozat szerint a két államférfi őszinte eszmecsere folytatott, a megbeszélések célja nem a vitás kérdések megoldása volt, remélhető azonban, hogy az eszmecsere hozzájárult a két fél indítókainak és álláspontjának jobb megértéséhez és ezen keresztül az igaz és tartós béke eléréséhez. A camp-david-i találkozó olyan légkört volt hivatva kialakítani a két állam egymásközötti viszonyában, amely lehetővé teszi a kérdések egész sorának megoldását.

A nemzetközi közjog szempontjából a közös nyilatkozat legfontosabb megállapítása a következő: „A Szovjetunió minisztertanácsának elnöke és az Egyesült Államok elnöke egyetért abban, hogy minden megoldatlan nemzetközi kérdés ne erőszakkal, hanem tárgyalások útján békés eszközökkel rendeztessék.”

Szorosan összefügg ezzel a közös nyilatkozatnak az a megállapítása, mely szerint a Szovjetunió minisztertanácsának elnöke és az Egyesült Államok elnöke egyetért abban, hogy az általános leszerelés a legfontosabb kérdés, mellyel a világnak ma szembe kell néznie. Mindkét kormány mindent elkövet, hogy elérje a probléma alkotó-jellegű megoldását.

A harmadik jelentős mozzanat a nemzetközi jog szempontjából az, hogy a megbeszélések eredményeként az ENSZ jelentősége és tekintélye szükségképpen megerősödött. Ez szoros következménye a két első célkitűzésnek. Az első megerősíti az Alapokmány legfontosabb rendelkezéseit. A második: az általános leszerelés ennek az elsőnek tényleges érvényesülését van hivatva biztosítani, mert az általános leszerelés esetén a fegyveres kényszer lehetősége szükségképpen megszűnik.

A camp-david-i szellem hatotta át az ENSZ XIV. közgyűlését, amelyen Hruscsov személyesen megjelent és hatalmas beszédben szállt síkra a világbéke és a teljes leszerelés mellett. A közgyűlés 1959. november 20-i ülésén egyhangú határozatot hozott, amelyben mérlegelve, hogy az „általános és teljes leszerelés a legfontosabb kérdés, melyet a világnak jelenleg meg kell oldani, felszólította a kormányokat, hogy tegyenek legmesszebbmenő erőfeszítéseket a megoldás létrehozása érdekében. A felmerült javaslatokat kiadja a leszerelési bizottságnak, hogy azokat alaposan tanulmányozza s kifejezte azt a reményét, hogy a bizottság az általános és teljes leszerelésre és annak hatékony ellenőrzésére biztosító intézkedésekre vonatkozólag a legrövidebb időn belül részletesen kidolgozott tervet fog készíteni. A közgyűlés tehát egyhangú és egyértelmű határozatban kimondotta a teljes és általános leszerelés szükségességét.

Az enyhülés megindult folyamatát azonban megzavarta az a körülmény, hogy 1960. május 1-én — két héttel az elhatározott csúcstalálkozó előtt — amerikai katonai repülőgép kémkedési feladattal mélyen behatolt a Szovjetunió területére. A repülőgépet lelőtték s kétségtelen megállapítást nyert, hogy annak kémkedési feladatai voltak. A Szovjetunió természetesen tiltakozott a berepülés ellen, az amerikai kormány pedig nemcsak nem dezavualta a provokációt, hanem igyekezett annak jogszerűségét igazolni. Eisenhower csak azt a kijelentést volt hajlandó megtenni, hogy az ő elnöklése idején, melyből már csak pár hónap volt hátra, hasonló berepülések nem lesznek. Hruscsov erre a csúcstalálkozón való részvételtől lemondott és Eisenhower tervbe vett Szovjetunióbeli látogatását nem tartotta időszerűnek. Ugyanez a politika jellemezte a leszerelési bizottságot is. A Szovjetunió nagyon részletes és pontos javaslatokra a küdöttek kijelentették, hogy nem tartják azokat elfogadhatónak, de más javaslatot nem terjesztettek elő. Mire a szocialista küdöttek otthagyták a bizottság ülését.

Hruscsov azonban nem mondott le arról, hogy a leszerelés kérdését előre viszi. Azt javasolta, hogy az ENSZ közgyűlésének XV. ülészakán a kormányfők vezessék államuk delegációját és tárgyalják meg a leszerelés kérdését. Meg is jelent a közgyűlésen és példáját kb. 30 kormányfő követte.

Az ENSZ közgyűlés XV. ülészakájának napirendjén a leszerelés problémája ismét szerepelt. A leszerelés kérdése azonban tényleg nem haladt előre. Az ügyben több határozati javaslatot terjesztettek elő, ezek nagy része bizonyos részletkérdésekre vonatkozott, azokat a közgyűlés szavazattöbbséggel nagyon tekintélyes tartózkodás mellett el is fogadta. A leszerelés kérdése ezzel nem jutott előre. A közgyűlés napirendjén szereplő egyéb kérdések közül a gyarmati rendszer felszámolása foglalta el az első helyet. Ebben a kérdésben is Hruscsov terjesztett elő határozati javaslatot a gyarmati rendszer végleges és azonnali felszámolása érdekében. A gyarmati rendszer azonnali és végérvényes felszámolásának szükségességét azonban a kolonialista hatalmak akkor még nem voltak hajlandók elismerni. Nyíltan már nem fordulhattak szembe a gyarmati rendszer megszüntetésének gondolatával és ezért a halogatás taktikájához folyamodtak. Egyes ázsiai és afrikai országok határozati javaslatot terjesztettek elő, melynek lényegében nem volt nehéz felismerni a szovjet javaslat hatását, de amely mégis kevésbé volt határozott és egyértelmű. Bizonyos kibúvókat s halogatási lehetőséget hagyott a kolonialista hatalmaknak. Az ázsiai-afrikai határozattervezet éppen ezért kisebb ellenállással találkozott a nyugati hatalmak részéről, mint az, amelyet a Szovjetunió nevében Hruscsov terjesztett elő. Azt a közgyűlés 1960. december 17-én 89 igenlő szavazattal 9 államnak a szavazástól való tartózkodása mellett határozattá emelte. Tartózkodott a szavazástól Ausztrália, Belgium, a Dominikai Köztársaság, a Dél-Afrikai Unió, Franciaország, Nagy-Britannia, Portugália, Spanyolország, valamint az USA képviselője, vagyis a kolonialista hatalmak. Az elfogadott határozat általánosságban hangzik és megelégszik bizonyos ismert és sokat hangoztatott elvek és célok kiemelésével. Mégis azt jelenti, hogy a gyarmati rendszer teljes megszűnése a Szovjetunió kezdeményezése folytán a közgyűlés napirendjére került, s minden valószínűség szerint a szervezetet foglalkoztatni fogja mindaddig, míg a gyarmati rendszer felszámolása nem következik be.

Az ENSZ közgyűlésének XV. ülészakát erősen foglalkoztatta a kongói kérdés s ezzel kapcsolatosan az ENSZ főtitkárának nemzetközi jogi helyzete. Hruscsov Hammarskjöld főtitkárnak a kongói ENSZ fegyveres erőkkel kapcsolatos rendelkezéseit erős bírálat tárgyává tette. Kétségtelen, hogy a főtitkár semmiképpen sem tekinthető politikai tényezőnek, az ENSZ-nek önálló, a tagállamok elhatározásától függetlenül célkitűzése nem lehet. Az ENSZ akaratát az Alapokmányban meghatározott szervek érvényes határozatai juttatják kifejezésre. Ha az egyes főszervekben az államcsoportok elgondolásai élesen szembekerülnek egymással, a főtitkár nincs abban a helyzetben, hogy a közgyűlésen előterjesztett elgondolásoktól eltérő harmadik álláspontot képviseljen. Hruscsov szeptember 23-i beszédében éles kritikát gyakorolt az ENSZ főtitkárával szemben, megállapította, hogy formailag elítéli a gyarmatosítókat, de az ő politikájukat támogatja, szembehelyezkedik Kongó törvényes kormányával s támogatja azoknak a törekvéseit, akik hangoztatják, hogy a Kongói Köztársaság függetlenségéért harcolnak, de tényleg azoknak a gyarmatosítóknak érdekeit szolgálják, akik pénzelik őket. Erre tekintettel szükségesnek tartotta, hogy a titkárság vezetése átalakíttassék. Igazságosnak és célszerűnek tartja, hogy az ENSZ végrehajtó szerve ne egy személy legyen: a főtitkár, hanem 3 olyan személy, akik bírják a szervezet bizalmát. Nem lényeges, hogy milyen nevet kap ez a szerv, lényeges az, hogy képviselve legyenek benne a nyugati katonai blokkhoz tartozó államokon kívül a szocialista és az el nem kötelezett államok is.

A főtitkár a szeptember 26-i ülésen reflektált az ellene elhangzott vádakra és a kongói eseményekkel kapcsolatos magatartását igyekezett igazolni, Hruscsov az október 3-i ülésen újból felszólalt. Hangsúlyozta, azt kívánja, hogy az ENSZ működésében számoljon valamennyi ország népének érdekeivel és ne csak az államok egy csoportjának elgondolását vegye figyelembe. A főtitkár Hruscsov fejtegetéseire válaszolva széles körű tapasztalataira hivatkozott s kijelentette, hogy szilárd meggyőződése szerint a főtitkári tisztnak a Szovjetunió által javasolt átszervezése lehetetlenné tenné a határozatok hatathatos végrehajtását. A Szovjetunió megszakitotta Hammarskjölddel, mint főtitkárral az érintkezést, delegátusa bejelentette, hogy Hammarskjöldöt nem tekinti többé az ENSZ főtitkárának s hasonló bejelentést más államok delegátusa is tett. Mint ismeretes, Hammarskjöld 1961. szeptember 18-án Kongóból jövet repülőszerencsétlenség áldozata lett. Halála folytán a főtitkári állás átszervezésének kérdése lekerült a napirendről. Hammarskjöld megbízatása 1963. április 10-én járt volna le.

Kennedy elnöksége és U Thant főtitkársága alatt a Szovjetunió és az USA viszonya az ENSZ-en belül az enyhülés jegyében folyt tovább. Úgy azonban, hogy az USA vezető tényezői állandóan hangoztatták és hangoztatják kommunistaellenes álláspontjukat. Együttműködés a Szovjetunióval és egyidejűleg harc a kommunizmus ellen persze lehetetlen elgondolás, nemcsak bizalmatlanságot jelent a Szovjetunióval szemben, de a helyzet teljes félreismerését is. Az USA vezető tényezői saját imperialista szemüvegükön át nézik a helyzetet, tisztán a katonai erőben látják a világeseményeket irányító tényezőt. Azt állítják, hogy a Szovjetunió katonai erővel világuralomra tör. Nem veszik észre, hogy új gazdasági és társadalmi rendszer veszi át az uralmat a régi és elavult kapitalista rendszertől, s hogy ez a társadalmi

fejlődés szükségszerű törvénye, melynek érvényesülését erővel megakadályozni nem lehet.

A legutóbbi évek legnagyobb jelentőségű eseménye a leszerelés területén az 1963. aug. 5-i moszkvai atomcsend-egyezmény, melyet eredetileg a Szovjetunió, az Egyesült Királyság és az USA írtak alá, melyhez azóta sok más állam is csatlakozott. Ez az egyezmény eltiltja a földalatti robbantások kivételével a nukleáris fegyverrel történő kísérleti robbantásokat. A szerződés bevezetése megállapítja, hogy a kezdeményező felek legfőbb céljuknak nyilvánítják azt, hogy az ENSZ céljaival összhangban a lehető leggyorsabban elérjék a szigorú nemzetközi ellenőrzéssel egybekötött általános és teljes leszerelési megállapodást. Ezt a szerződést úgy kell tekintenünk, mint első lépést az általános és teljes leszerelés irányában. További lépés nem történt még ezen a téren.

A másik nagyjelentőségű esemény a továbbhaladás a gyarmati rendszer teljes felszámolása irányában. A felszabadult népek által alkotott államok felvételével az ENSZ tagjainak száma jelenleg 113, s valószínű, hogy ez a szám f. évi közgyűlésen még emelkedni fog. A tagok számának ilyen lényeges emelkedésével a közgyűlés képe és munkája átalakult. Ma már semmiképpen sem áll az USA irányítása alatt.

Az el nem kötelezett államok, amit ezt a jelenleg ülésező kairói konferenciájuk is mutatja, jelentős tényezői a nemzetközi életnek. Akaratuknak az ENSZ-en belül és az ENSZ-en kívül is hangot adnak. Jellemző, hogy a nyugati államok által támogatott Csombét ki tudták zárni, mint Kongó képviselőjét a kairói értekezletről. Az el nem kötelezés nem jelenti azt, mintha az új szellemű nemzetközi jog elfogadására sem éreznék magukat elkötelezettnek.

Ha megvonjuk ennek a fejlődésnek mérlegét, mely a nemzetközi jog terén a II. világháború után bekövetkezett, az eredmény a következő: a Szovjetunió sikert ért el a Nagy Októberi Szocialista Forradalom által proklamált elveket az ENSZ Alapokmányába, tehát egy kötelező erejű nemzetközi szerződésbe belefoglalni, s ezzel a nemzetközi jog alapjává tenni. A második feladat: ezeknek a szabályoknak tényleges érvényesülését biztosítani az imperialista államok visszahúzó törekvései miatt ma nehézségekbe ütközik, megoldása ennek dacára előrehaladást tett. A népek önrendelkezési jogának elve alapján csaknem teljesen befejeződött a gyarmati rendszer felszámolása, ami maga után vont az ENSZ egyetemességének csaknem teljes megvalósulását. A nemzetközi együttműködés hatalmasan fejlődött. Az ún. „vasfüggöny” melyet az imperialista államok állandóan emlegetnek, mert megakadályozta őket kémkedési tevékenységükben, de melyet maguk az imperialista államok állítottak fel, mint a kommunizmus elleni vesztegárt, felhúzódott. 1965. a nemzetközi gazdasági együttműködés esztendeje lesz. A kapitalista államok kénytelenek saját gazdasági helyzetük biztosítása érdekében keresni a szocialista államokkal a gazdasági kapcsolat minél erősebb kiépítését. Leglassabb az előrehaladás a leszerelés s ezzel kapcsolatban a béke és biztonság terén. A kapitalista államok nem tudnak lemondani az erőszak alkalmazásának, illetőleg az azzal való fenyegetésnek a lehetőségéről, mert ebben látják az egyetlen eszközt annak biztosítására, hogy eredeti pozíciójukat legalább részben megtarthassák a szocialista gazdasági és társadalmi rendszerrel szemben.

A nemzetközi életben újabban jelentkeznek olyan erők is, amelyek az ENSZ-en kívül igyekeznek érvényesülni s amelyeknek akciói szükségképpen a nemzetközi jognak az Alapokmánytól eltérő új koncepcióját eredményeznék. De Gaulle elgondolása a régi francia gloire-ra s nem Franciaország erőforrásainak reális számbavételére támaszkodik. Kína politikája a munkásosztály egységét, s ezzel az új nemzetközi jog általános érvényrejutását is fenyegeti. A marxizmus—leninizmus elvei s az azokon felépülő társadalmi törvények azonban, melyek alapján a szocialista koncepció a nemzetközi életben hangsúlyra jutott, olyan szilárdak és határozottak, hogy minden akció, mely nem ezt veszi alapul, legfeljebb kitolhatja a szocialista gazdasági és társadalmi rendszernek az egész világot átfogó győzelmét, de azt megakadályozni nem tudja.

Persze lehetséges az is, hogy az ENSZ-en belül támadnak olyan ellentétek, amelyek a szervezet működését megbénítják, esetleg lehetetlenné teszik. Ez mindenesetre igen lényeges változást vonna maga után a nemzetközi jog területén is, de annak haladó szellemű fejlődését nem tudná végleg megakadályozni.

BÚZA LÁSZLÓ

ДР ЛАСЛО БУЗА

РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В ПЕРИОД ПОСЛЕ ОСВОБОЖДЕНИЯ ВЕНГРИИ

(Резюме)

После окончания второй мировой войны необычайно выросли мощь и авторитет Советского Союза. В результате этого ему удалось добиться того, что идеи, провозглашенные Великой Октябрьской Социалистической революцией и осуществленные в пределах внутреннего законодательства советского государства, не только нашли отражение в уставе Организации Объединенных Наций, но и вошли в основу этого важного документа.

Принципы возрожденного международного права, изложенные в Уставе ООН, резко противостоят старому, так называемому классическому международному праву, в котором государствам предоставлялось право развязывания войны. Возрожденное международное право провозгласило сохранение и обеспечение мира и безопасности в противоположность принципу демонстрации силы, которому принадлежала доминирующая роль в старом международном праве.

В новом международном праве новым является и принцип коллективности. Старое международное право исходило из интересов сильных, оно не считалось со всеобщими интересами человечества. Возрожденное международное право хочет создать вместо угнетения и эксплуатации добрососедские отношения между народами.

Введение этих принципов в положения международного права, имеющие обязательный характер для всех государств мира, требовало больших усилий, но еще труднее обеспечить их соблюдение и фактическое претворение в жизнь. Благодаря последовательной политике Советского Союза первая задача решена успешно. Борьба за решение второй проблемы еще продолжается. Соединенные Штаты Америки, опираясь на поддержку капиталистических государств, захотели взять в свои руки руководство ООН. Одновременно с этими действиями США развернули борьбу против социалистического экономического и общественного строя и за пределами ООН: военными и экономическими средствами, в первую очередь, угрозами империалисты США предполагают добиться капитуляции Советского Союза.

Политика Соединенных Штатов Америки внутри Организации Объединенных Наций была направлена прежде всего на то, чтобы воспрепятствовать приему социалистических государств в составе ООН. Злоупотребляя правом вето, США удалось добиться этого. Советский Союз, в свою очередь, заявил, что он поддерживает прием новых стран, поскольку ООН должна стать форумом всего человечества, но на прием новых членов согласится только в том случае, если возможность вступления предоставляется и социалистическим государствам. В 1955 году США оказались вынужденными отказаться от своей прежней твердой позиции. В результате взаимного согласия в состав ООН было принято 16 новых государств.

Чтобы добиться своих целей США внесли предложение по модификации компетенции внутри ООН. Ввиду того, что на сессии Генеральной Ассамблеи великим державам не предоставлено право вето, а США, в свою очередь, могут рассчитывать на преобладающее большинство голосов, американские империалисты предложили перепоручить Генеральной Ассамблее, то есть, комиссии в составе представителей всех стран-членов ООН, право вынесения решения по вопросам, касающимся всеобщего мира и международной безопасности. Это решение резко противоречило Уставу, означало изменение его без учета соответствующих процессуальных правил. Однако, и эта хитроумная акция не дала ожидаемых результатов. Государства не обязаны подчиняться решениям Генеральной Ассамблеи, только решения Совета Безопасности подлежат обязательному выполнению всеми странами-чле-

нами ООН. Как видно, и этот шаг не был подходящим для осуществления планов США, направленных на захват власти над всем миром.

Американская политика, направленная против Советского Союза и стран народной демократии, нашла отражение и в действиях, открыто направленных против Венгерской Народной Республики. США стремились придать этим вылазкам (дело Миндсенти, дело „Маорт“ и „Стандарт“, сбитый американский шпионский самолет в г. Папа, помощь контр-революции в 1956 году), форму юридического обвинения. Однако, эти обвинения были лишены подлинной юридической основы и в результате выступлений венгерского правительства, поддерживаемых последовательной и решительной политикой Советского Союза, все попытки кончились неудачей для США.

Соединенные Штаты Америки развернули борьбу против Советского Союза и государств, вставших на путь социалистического и общественного развития, и за пределами Организации Объединенных Наций. Эта борьба известна под названием — *холодной войны*. Цель холодной войны заключается в том, чтобы посредством совместных организаций и объединений капиталистических стран обеспечить рост потенциала США, добиваться ослабления, а в конечном итоге свержения Советского Союза и всей общественной и экономической системы социализма. Американский специалист по международному праву Джессуп старается истолковать холодную войну как переходной между миром и войной состояние отношений между государствами. Следовательно, по словам этого деятеля международного права, к этому состоянию не могут применяться положения Устава ООН о запрете применения и угрозы насилия. В то же время холодная война представляет собой бесспорное средство угрозы применением силы, которое — если этого потребуют интересы империалистических государств — может привести и к применению силы на деле. В этих целях были созданы следующие организации: 1. Организация европейского экономического сотрудничества; 2. Северо-атлантический Союз (НАТО), и примыкающие к нему СЕНТО и СЕАТО; 3. Европейский Совет.

Три военных организации (НАТО, СЕНТО и СЕАТО) расположились на международных границах, отделяющих Восток и Запад. Названные три военных блока являются тории трех военных блоков и доходит вплоть до северо-восточных районов Сибири. На территориях, лежащих за пределами международной границы, империалистические государства стараются подойти вплотную к границам социалистических стран, чтобы тем легче было их шантажировать или в случае чего применить силу, развязать вооруженный конфликт.

По мнению США, европейские страны должны наладить между собой определенную интеграцию, чтобы представлять по отношению к Советскому Союзу и социалистическим государствам превосходящую силу. Для этого шесть европейских государств: Франция, Италия, Федеративная Республика Германии и страны Бенилюкса (Бельгия, Голландия, Люксембург) заключили между собой узкие европейские сообщества. 18-го апреля 1951 года в Париже был подписан договор о Европейском Объединении Стали и Угля. Согласно этому документу, страны-участницы договора отказываются от своих прав в связи с добычей угля и производством стали, полностью возложив их на организацию, стоящую выше каких бы то ни было национальных интересов. Ввиду того, что уголь и сталь представляют собой основные виды промышленного сырья и распоряжение ими равнозначно фактическому руководству экономикой страны, этот шаг указывает на то, что вышеназванные шесть государств, отказавшись от руководства экономической жизнью, заодно отбросили и самостоятельную национальную политику.

27-го июня 1952 года вышеназванные шесть государств подписали новое соглашение о создании Европейского Оборонительного Союза. Подписавшие соглашение государства отказались от самостоятельных вооруженных сил, заявив, что самостоятельная армия будет ими поддерживаться лишь для определенных внутривнутренних целей. Соглашением предусматривалось объединение вооруженных сил государств в совместной европейской армии. Однако, французский парламент отверг ратификацию соглашения, вследствие чего новоявленная организация, по существу, не была создана.

Третья организация, объединяющая государства „малой Европы“, — Европейское Экономическое Сообщество (Общий рынок), — была создана в Риме, 16 марта 1957 года. Она начала функционировать с 1-го января 1959 года. Заинтересованные государства постепенно отменяют таможенные ограничения между собой и свою внешнюю торговлю регулируют совместными распоряжениями.

Социалистические государства, чтобы успешно противостоять воздействию агрессивно направленных пактов капиталистических стран, решили объединить свой экономический и военный потенциал. В этих целях европейское социалистическое государства создали две организации: 1. Совет Экономической Взаимопомощи (СЭВ); 2. Варшавский договор. Цель Совета Экономической Взаимопомощи заключается в установлении экономического

сотрудничества стран-участниц и в координации их народно-хозяйственных планов. Варшавский договор был подписан 14 мая 1955 года. В нем подписавшие договор страны обязались взаимно защищать друг друга в случае нападения на одно из социалистических европейских государств. Из Варшавского договора не исключена ни одна страна мира: с согласия стран-участниц к нему могут примкнуть и другие государства. Явно оборонительный характер Варшавского договора нашел отражение и в том положении договора, что в случае возникновения европейской системы коллективной безопасности, создание которой является постоянной целью стран-участниц, то вступлением в силу договора об этом Варшавский договор теряет силу, в момент вступления в силу договора об организации европейской системы коллективной безопасности. Оборонительный характер Варшавского договора подтверждается и тем, что социалистические страны не снимают с повестки дня своего предложения о заключении государствами НАТО и Варшавского договора соглашения о ненападении. До сих пор государства НАТО последовательно и решительно уклонялись от этого предложения.

НАТО, СЕНТО и СЕАТО на данном этапе представляют собой орудие угрозы применением насилия. Однако, в Корее и Вьетнаме политика американских империалистов вышла далеко за рамки пустого бражничая оружием. После второй мировой войны на основании соглашения в Организации Объединенных Наций Северная Корея была оккупирована Советской Армией, а Южная Корея американской армией. 23 апреля 1948 года представители двух частей Кореи обратились с призывом к оккупационным державам о предоставлении корейскому народу права на решение своих внутренних дел. Вслед за этим Советский Союз вывел свои войска из Северной Кореи. В то же время США образовали марионеточное правительство в Южной Корее и приступили к организации его армии. 25 июня 1950 года южнокорейские войска перешли пограничную линию, разделяющую страну на две части. В ответ на это правительство Северной Кореи дало приказ об обороне. Совет безопасности ООН по инициативе и настоянию американского делегата, не заслушав законного представителя Корейской Демократической Республики, в отсутствие советского делегата объявил Северную Корею агрессором и по приказу тогдашнего президента США американский военноморской флот и военная авиация поспешили на помощь южнокорейской армии. Южная Корея и ныне находится под руководством США, являясь средством исполнения его стремлений.

До второй мировой войны Вьетнам был одной из колоний Франции. Во время второй мировой войны его оккупировали японцы. Во время второй мировой войны национально-освободительное движение постоянно крепло, свергло с престола императора и провозгласило Вьетнамскую Республику. Война, развязанная французскими империалистами и колонизаторами против народно-освободительного движения вьетнамского народа, шла на протяжении ряда лет. Франция терпела одно поражение за другим. Согласно решению жевневской конференции 1954 года было достигнуто перемирие и временное разделение страны на две части вдоль 17 градусов широты. Наряду с этим жевневская конференция приняла решение о проведении всеобщего голосования до 1956 года с целью окончательного урегулирования положения во Вьетнаме. Однако, вплоть до наших дней это решение не претворено в жизнь, вследствие вмешательства США. Южный Вьетнам превратился в базу американской агрессии на Востоке. С 1961 года национально-освободительный фронт ведет с ней партизанскую борьбу, которая, пользуясь поддержкой народных масс, добивается значительных успехов.

Соединенные Штаты Америки, убедившись в неосуществимости своих направленных на мировое господство устремлений как внутри, так и вне ООН, решили порвать с прежним курсом внешней политики и искать пути смягчения международной напряженности. Советский Союз охотно пошел навстречу этому сближению. В результате этого министры иностранных дел четырех великих держав договорились о проведении совещания глав правительств. Датой совещания было назначено 16 мая 1960 года. Под влиянием наступившей разрядки президент США Д. Эйзенхауэр пригласил главу советского правительства Н. С. Хрущева прибыть с визитом в США. Н. С. Хрущев принял приглашение и принял участие в работе сессии Генеральной Ассамблеи ООН 1959 года. Встреча Хрущева и Эйзенхауэра явилась бесспорным фактом смягчения международной напряженности. Переговоры в кемп-дэвидской резиденции президента США были призваны создать в отношениях двух государств такую атмосферу, при которой стало бы возможным урегулирование целого ряда назревших международных проблем. Духом Кэмп-дэвида была проникнута и работа сессии XV сессии Генеральной Ассамблеи ООН, на которой присутствовал и выступал с большой речью Н. С. Хрущев. 20 ноября 1959 года сессия единодушно приняла решение о необходимости осуществления всеобщего и полного разоружения.

Йоги Актах, Шне

Однако, начавшемуся процессу смягчения помешало одно обстоятельство. 1 мая 1960 года — за две недели до открытия совещания глав правительств — американский военный самолет с целью шпионажа нарушил государственные границы Советского Союза. Он был сбит в далеком советском тылу. Непровержимое обличительное доказательство — сбитый разведывательный самолет и пойманный с поличным летчик-шпион — было налицо. Советский Союз, конечно, выразил резкий протест против провокационного полета. Американское правительство, в свою очередь, не только не осудило провокатора, но и пыталось оправдать шпионский полет. В ответ Н. С. Хрущев отказался от участия в совещании глав правительств, но не отказался от решения вопроса разоружения. От имени советского правительства он внес предложение, чтобы на XV сессии Генеральной Ассамблеи ООН делегации стран были возглавлены главами правительств, чтобы дело всеобщего и полного разоружения обсуждалось с их участием. Примеру Советского Союза последовало 30 глав правительств. В повестку дня Генеральной Ассамблеи и в этот раз был включен вопрос о разоружении, но, по сути дела, он не сдвинулся с мертвой точки. Согласно расписанию работы Генеральной Ассамблеи преимущественное внимание уделялось ликвидации колониального строя. Хрущев внес проект резолюции о немедленной и полной ликвидации колониализма. Колониальные державы уклонились от признания назревшей в этом необходимости, но уже не смогли открыто выступить против. Поэтому они решили прибегнуть к тактике затягивания.

На повестке дня XV сессии Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций фигурировала и проблематика Конго. В связи с этим возник вопрос о положении генерального секретаря ООН с точки зрения международного права. Хрущев резко критиковал меры, предпринятые генеральным секретарем Д. Хамаршельдом в отношении отправки вооруженных сил ООН в Конго. Глава советского правительства констатировал, что генеральный секретарь, формально осудив действия колонизаторов, на деле поддерживает их. Н. С. Хрущев ввёл предложение о преобразовании системы руководства Секретариатом в том плане, чтобы этот высший исполнительный орган ООН возглавлял не один человек, а три лица, пользующиеся полным доверием всех стран-участниц. При этом важно, чтобы во главе ереформированного Секретариата, наряду с государствами-участниками западных военных блоков, получили представительство и социалистические страны и страны, стоящие вне блоков. Советский Союз перестал сотрудничать с тогдашним генеральным секретарем ООН Д. Хамаршельдом, его примеру последовали и многие другие государства. 18 сентября 1961 года, возвращаясь из инспекторской поездки по Конго, Д. Хамаршельд стал жертвой авиакатастрофы и вопрос о реорганизации должности генерального секретаря был снят с повестки дня.

За годы пребывания Дж. Ф. Кеннеди на посту президента США и работы нового генерального секретаря ООН У. Тана, отношения Советского Союза и США в рамках ООН продолжали развиваться под знаком дальнейшего улучшения. Однако, руководящие деятели США продолжали подчёркивать свою антикоммунистическую настроенность. По их мнению, событиями в мире руководит лишь одна военная мощь. Они не замечают того, что новый экономический и общественный строй приходит на смену отжившего себя капиталистического строя и то это закономерность общественного развития, осуществлению которой нельзя воспрепятствовать никакой военной мощью.

На протяжении последних самым большим событием с точки зрения осуществления разоружения явилось подписание в Москве договора о запрещении испытаний ядерного оружия, за исключением подземных экспериментальных взрывов. Во вступительной части договора отмечается, что договаривающиеся стороны, согласно целям Организации Объединенных Наций, считают своей основной задачей скорейшее заключение соглашения о всеобщем и полном разоружении при строгом международном контроле.

Вторым событием большой важности явился новый шаг вперед на пути к полной ликвидации колониального строя.

Под влиянием роста численности стран-участниц изменились облик и работа Генеральной Ассамблеи. Ныне она уже не находится под непосредственным влиянием США. Государства, не входящие ни в какой блок, стали решающими факторами международной жизни, они подают свой голос как внутри ООН, так и за её пределами.

Развитие, происшедшее после второй мировой войны, с точки зрения международного права показывает следующую картину: Советский Союз добился того, что принципы, провозглашенные Великой Октябрьской Социалистической революцией, включены в Устав ООН. Решение второй задачи — фактическое претворение в жизнь этих принципов, — вследствие сопротивления капиталистических держав встречает на своём пути много препятствий. Однако, несмотря на это имеется значительное продвижение вперед. Международное сотрудничество достигло большого развития. Поднялся так называемый „железный

занавес", о котором ни на минуту не переставали жалобно разглагольствовать империалистические государства, ибо он препятствовал им в шпионаже и который на деле был создан ими самими в качестве карантина против коммунизма. 1965 год — будет годом международного сотрудничества. Капиталистические страны в интересах собственной экономики вынуждены будут искать возможности установления как можно более тесных экономических связей со странами социализма. Самым медленным является прогресс разоружения, и тем самым, обеспечение мира и всеобщей безопасности. Империалистическим государствам явно не по душе отказаться от применения насилия, отвергнуть политику военной угрозы, ибо они только в этом видят выход из положения: хотя бы частично сохранить свои позиции в противовес социалистического экономического и общественного строя.

PROGRESS OF INTERNATIONAL LAW SINCE THE LIBERATION

by

LÁSZLÓ BUZA

The power and reputation of the Soviet Union had grown considerably after World War II; thus the principles proclaimed by the Great October Socialist Revolution and realised in the domestic legal system of the Soviet State found not only expression in the U. N. Charter, but could be made its very foundation.

The principles of international law of a new spirit, as contained in the Charter, are in sharp contradiction to the old, so-called classic law, which invested the states with the right of waging war. As opposed to the principle of main force, dominating in the old type of international law, this new trend proclaims maintenance of peace and security.

Another new feature in this new type of international law is the *principle of community*. Old international law served the interests of the stronger and was not even concerned with the universal interests of mankind. International law of this new spirit aims at establishing relations of good neighbourliness between peoples instead of oppression and exploitation.

To formulate these intentions as compulsory provisions of international law was a task of tremendous scope — but to ensure their actual assertion is even more difficult. The first task was successfully accomplished by the Soviet Union; the struggle for solving the second is in progress. Relying on the support of capitalist countries, the United States tried to secure leadership in the U. N. for itself. Along with these activities, it started to fight the socialist economic and political system outside the U. N. as well: employing military and economic measures, it has tried to drive the Soviet Union into submissiveness by way of threats.

American policy pursued in the U. N. was aimed first of all at preventing admission to U. N. membership of socialist countries. In this the U. S. succeeded by making use of its right of veto. The Soviet Union declared that it was ready to support the admission of new members as the possible fullest realisation of the universal character of the U. N. ought to be of primary importance, but would assent to the admission of new members only if the possibility to become member would be open to socialist states as well. By 1955 the United States was compelled to abandon its uncomplying attitude, and 16 new members were admitted by common consent.

To achieve its purposes, the U. S. even made a move for a modification of powers within the U. N. As the great powers have no right of veto in the General Assembly, and the U. S. commanded a solid majority in the General Assembly — to crush the Soviet Union's opposition, — it tried to shift the right of taking decisions in matters of peace and security to the General Assembly, or to a committee that would have comprised all members, of the Assembly. The resolution to this effect was at variance with the Charter, for it actually was a modification of the latter adopted disregarding of procedural rules. This step proved to be of no avail, as the member States are under no obligation to carry out the resolution of the

General Assembly; such obligation exists only in respect of resolutions passed by the Security Council. This solution was not serviceable for realising American aspirations for world domination.

U. S. policies directed against the Soviet Union and people's democracies were also manifest in the campaigns launched against the Hungarians People's Republic. Attempts were made to camouflage these aggressive acts (the Mindszenty case, the MAORT and the Standard case, the American spy plane shot down Pápa, support of the counterrevolution of 1956) as accusations of legal character. But all these accusations were without any legal foundation, and due to the Hungarian Government's consistent, firm policy supported by the Soviet Union, all these actions of the U. S. ended in failure.

The campaign launched by the United States outside the U. N. against the Soviet Union and the states representing the socialist economic and social system is known as the *cold war*. Waging this cold war, the capitalist states make efforts through their joint organisations to increase the power of the U. S., to weaken or to overthrow the Soviet Union and the socialist economic and social system. Jessup, the American expert on international law, tries to interpret this cold war as the state of transition between peace and war in the relations of the states, to which the Charter's provisions prohibiting resort to, and threatening with, force are not applicable, although it is obvious that the cold war is a means of threatening with, force are not applicable, although it is obvious that the cold war is a means of threatening with force, which could become the means of resorting to force should the interests of the imperialistic states require so. Such joint organisations are: 1. the Organisation for European Economic Cooperation, 2. the North Atlantic Treaty Organisation (N. A. T. O.) and the associated organisations such as C. E. N. T. O. and S. E. A. T. O., and 3. the Council of Europe.

The three military organisations (N. A. T. O., C. E. N. T. O. and S. E. A. T. O.) cover the areas along the international border dividing East and West. These three military organisations are constitutive parts of this border-line. This border-line extends in the east beyond the territory of the three military organisations and goes as far as the north-eastern part of Siberia. In territories beyond this international border, the imperialistic states make efforts to get nearer to the socialist states in order to make application of armed force against them easier, or to increase the menace of such force.

The American view is that a certain integration of European states is necessary to represent a massive power facing the Soviet Union and the socialist countries. To this end, six European states, France, Italy, the German Federal Republic and the so-called BENELUX States (Belgium, Holland, Luxemburg), have also formed European communities of a more limited scope. On April 18, 1951, the treaty on the European Steel and Coal Community was signed in Paris, according to which the member states waive all their national rights in connection with coal and steel production, and vest such rights in a supra-national „High Authority“. As coal and steel are the most important raw materials of production in general, control of these means essentially control over the entire economic life; thus the six states have waived their right to control their own economies and, as a consequence, have given up their independent national policy as well.

On June 27, 1952, the six states signed another treaty, which was to create the European Defence Community. In this treaty the six states abandoned the system of permanent national armies and agreed to maintain military forces of their own only for certain domestic purposes. It was intended to integrate national armies into a common European army. As the French national assembly refused to ratify the treaty, this organisation could not be brought into being.

The third organisation which allies some of the European states is the European Economic Community (the Common Market); it was established in Rome, on March 16, 1957, and started operation on January 1, 1959. Within the scope of this organisation, the member states gradually remove the customs barriers separating them, and regulate their foreign trade with common consent.

To counterbalance the capitalist states' organisations of aggressive character, the socialist states also formed organisations between themselves. These are of a defensive character. The European socialist states have two such organisations: 1. the Council for Mutual Economic Assistance (Comecon), and 2. the Organisation

based on the Warsaw Treaty. The purpose of the Comecon is to organise economic cooperation between the member states and to coordinate national economic plans. The Warsaw Treaty was signed on May 14, 1955; under this Treaty the member states undertake to act in unison in case one of them is attacked in Europe. The Treaty is open to anybody: other states may join it with the consent of the member states. The defensive character is clearly reflected by the provision that if a European collective system of security is realised — the creation of which is a ceaseless aspiration of the member states — the Warsaw Treaty will become null and void on the day such treaty comes into force. The defensive character of the Warsaw Treaty is evident also from the fact that proposal to conclude a non-aggression pact between the N. A. T. O. and the member states of the Warsaw Treaty is being kept on the agenda and given first priority by the parties to the Treaty. The member states of the N. A. T. O. keep to reject this proposal consistently and categorically.

The N. A. T. O., the C. E. N. T. O. and the S. E. A. T. O. are, for the time being at least, means of threatening with force. But there are two instances where the U. S. went beyond threats. The one is Korea, the other Viet-Nam. According to an agreement in the U. N., after World War II North Korea was occupied by Soviet, South Korea by American armies. On April 23, 1948, the representatives of the two parts of this country appealed to the occupying powers to grant the Korean people the right of decision in internal affairs. The Soviet Union withdrew its armies from North Korea. The United States formed a puppet government in South Korea and began to organise an army of natives. On June 25, 1950, South Korean troops crossed the frontier that separates the two parts of the country; the Government of North Korea gave orders for defence, and the armed clash was on. On a motion by the U. S. delegate, and without hearing the representatives of the Korean Democratic Republic, North Korea was declared aggressor by the U. N. Security Council in the Absence of the Soviet Union, and then the President of the United States ordered the U. S. naval and air forces to join the South Korean army. At present, South Korea is still controlled by the U. S. and is a tool of American aspirations.

Viet-Nam was a French colony before World War II, and was occupied by Japan during the War. During World War II the popular liberation movement grew stronger, dethroned the emperor, and proclaimed the Viet-Nam Republic. To counter the liberation movement, the French started a colonial war that went on for several years. After repeated defeats of the French armies, the Great Powers concluded an armistice at the 1954 Geneva Conference, divided the country temporarily along the 17th degree of latitude, and agreed that final settlement must be left to a plebiscite to be held not later than in 1956. American influence over South Viet-Nam has prevented this measure so far. South Viet-Nam has become the base of American aggression in the East; the national liberation front has been making guerilla warfare against the Americans since 1961, and increasing support by the population makes this campaign highly successful.

When the U. S. had come to realise that it is unable to succeed in its aspirations for world hegemony, be it within or outside the U. N., it decided to abandon its foreign policy pursued till then and to look for ways of easing. The Soviet Union was ready to lend a helping hand. As a result, the foreign ministers of the four Great Powers agreed to hold a summit meeting and set the date for May 16, 1960. In the spirit of relaxation, the President of the United States invited Krushchew to America; Krushchew accepted and appeared also at the 1959 General Assembly session of the U. N. The Krushchew-Eisenhower talks were doubtless a sign of relaxation. The talks at Camp David were intended to create an atmosphere in the relations of the two countries, in which a number of problems could have been solved. The spirit of Camp David was manifest also at the 14th General Assembly of the U. N., where Krushchew delivered an important speech declaring himself for universal peace, general and complete disarmament. In its session of November 20, 1959, the General Assembly adopted an unanimous resolution calling for general and complete disarmament.

But the process of easing was interrupted by an event on May 1, 1960 — two weeks before the agreed summit meeting — when a U. S. military aircraft penetrated deep into Soviet territory to make espionage; the aircraft was shot

down and it was established beyond any doubt that it had been on reconnaissance duty. The Soviet Union naturally protested against such incursion, but the American Government not disavowed the provoker, but tried to claim lawfulness for such incursion. Krushchew then called of his participation in the summit meeting, but did not give up the idea of putting through the cause of disarmament. He suggested that the delegations of member states be led by the heads of government at the 15th session of the U. N. General Assembly to discuss the problems of disarmament. He actually appeared at the 15th session, and his example was followed by some 30 heads of government. The problem of disarmament was on the agenda of this session too, but no real progress was made. Of the other items of the agenda, priority was given to the liquidation of colonialism. Krushchew introduced a draft resolution calling for an immediate and complete liquidation of colonialism. The colonial powers were at that time not willing to accept the necessity of such a step; but overt opposition was no more possible, so they resorted to the tactics of delay.

The problem of the Congo, as well as the U. N. Secretary General's international status in this connection, were topics of hot debates at the 15th session. Secretary General Hammarskjöld's actions in connection with sending armed forces to the Congo were sharply criticised by Krushchew, who declared that the Secretary General, though formally disapproving of their actions, actually supported the aspirations of the colonisers. He suggested as a necessary measure to reorganise the Secretariat to the effect that the executive agency of the U. N. be headed not by one, but by three persons, all of whom enjoy the full confidence of the organisation. It is essential, he said, that in addition to the states belonging to the western military block, socialist and non-aligned states be also represented in the Secretariat. Thus the Soviet Union discontinued co-operating with Hammarskjöld as Secretary General and a number of countries followed suit. Coming from the Congo Hammarskjöld was killed in an air crash on September 18, 1961, and so the reorganisation of the Secretariat was removed from the agenda.

During Kennedy's presidency and U Thant's secretaryship, the relations between the Soviet Union and the United States continued in the spirit of relaxation within the U. N., although U. S. leaders were consistent in voicing their opposition to communism. Armed force was in their view the only decisive factor in world events, and they were simply blind to the fact that a new economic and social system was assuming power from the old, capitalist system, that this was the inevitable law of social evolution that could not be stopped by military power.

The event of the greatest importance in the field of disarmament in recent years was the Moscow Agreement on the ban of nuclear tests concluded on August 5, 1963. Except for underground detonations, this agreement puts a ban on experimental nuclear testings. In the preamble to the Agreement it is declared that the contracting parties regard it as their principal task to conclude, in harmony with the aims of the U. N., as soon as possible an agreement on general and complete disarmament under strict international control.

The other highly significant event was progress towards a complete liquidation of colonialism.

The considerable increase in the number of member states have changed the character and the work of the General Assembly. It is no longer unconditionally controlled by the United States. Non-aligned states are important factors of international life, they are able to assert their intentions both within and outside the U. N.

Progress in the field of international law after World War II can be characterised as follows: the Soviet Union succeeded in incorporating in the U. N. Charter the principles proclaimed by the Great October Socialist Revolution. The completion of the second task, i. e. to ensure the actual realisation of these principles, still encounters difficulties because of the retrograde aspirations of the capitalist countries, but has made considerable progress nevertheless. International co-operation has grown tremendously. The so-called „Iron Curtain“, always referred to plaintively by the imperialistic states as an obstacle to their spying but actually erected by themselves as a blockade against communism, has been lifted. 1965 will be the year of international co-operation. Prompted by the interests of their

economic situation, the capitalist countries cannot avoid to make attempts at establishing the possible closest economic relations with socialist countries. Progress is slower in the field of disarmament, and therefore also in the field of maintaining peace and security. The capitalist states are not able to abandon the possibility of applying and threatening with force, as in these they see the only means of retaining, in part at least, their former positions to oppose the socialist economic and social system.

